

DERMOSKOPIA WŁOSÓW I PAZNOKCI

WYDANIE 3

REDAKCJA WYDANIA POLSKIEGO
ANNA WAŚKIEL-BURNAT

Dermoskopia włosów i paznokci

Wydanie trzecie

Antonella Tosti
Andrea Sechi

Redakcja naukowa wydania polskiego
Anna Waśkiel-Burnat

Tytuł oryginału: *Dermoscopy of the Hair and Nails*

Third edition

© 2026 Antonella Tosti and Andrea Sechi

CRC Press is an imprint of Taylor & Francis Group, LLC

Authorised translation from the English language edition published by CRC Press, a member of the Taylor & Francis Group LLC.

Niniejsza książka jest autoryzowanym tłumaczeniem z języka angielskiego publikacji wydanej przez CRC Press – grupy należącej do Taylor & Francis Group LLC.

Wszystkie prawa zastrzeżone, w tym prawo do przedruku, reprodukcji i tłumaczenia na inne języki. Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana, rozpowszechniana, przechowywana w systemach informatycznych ani przekazywana w jakiegokolwiek formie i w jakikolwiek sposób, bez uprzedniej pisemnej zgody wydawcy, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez obowiązujące przepisy prawa autorskiego.

Ze względu na ciągły rozwój nauki, a także odmienne nieraz opinie na temat diagnozowania i szeroko pojętego leczenia oraz możliwość wystąpienia błędu, prosimy, aby w trakcie podejmowania decyzji uważnie oceniać zamieszczone w książce informacje. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości należy niezwłocznie zasięgnąć porady specjalisty. Wydawnictwo nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne błędne decyzje podejmowane przez Czytelników, które mogłyby wynikać z udzielanych w książce rad i wskazówek.

© Copyright for the Polish edition by Edra Urban & Partner, Wrocław 2026

Redakcja naukowa wydania polskiego oraz tłumaczenie z języka angielskiego:
prof. dr hab. med. Anna Waśkiel-Burnat

Prezes Zarządu: Giorgio Albonetti
Dyrektor wydawniczy: lek. med. Edyta Błazejewska
Redaktor prowadzący: Renata Wręczycka
Opracowanie składu: Justyna Szamrowicz

ISBN 978-83-68527-76-6

Edra Urban & Partner
ul. Kościuszki 29, 50-011 Wrocław
tel.: +48 71 726 38 35
biuro@edraurban.pl

www.edraurban.pl

Łamanie i przygotowanie do druku: Maciej Nieruchaj

Spis treści

Przedmowa	xvi
Podziękowania	xvi

Rozdział 1 Wzorce trichoskopowe	1
Wzorce dermoskopowe włosów i skóry głowy	1
Wzorce mieszkowe	1
Żółte kropki	1
Punkcikowate białe kropki	1
Czerwone kropki	4
Niebiesko-szare kropki układające się we wzór przypominający tarczę ..	4
Przebarwienia mieszkowe	4
Czopy keratotyczne	4
Szaro-białe otoczki okołomieszkowe	5
Objaw okołomieszkowy	5
Puste mieszki włosowe	5
Krosty mieszkowe	5
Utrata ujść mieszków włosowych	5
Łuski/wałeczki okołomieszkowe	5
Wzorce okołomieszkowe	6
Łuski/strupy	6
Naczynia	6
Pył włosowy	7
Prostokątne struktury	7
Przebarwienia typu plastra miodu	7
Białe obszary	7
Złogi/przebarwienia skóry głowy	8
Cechy łodygi włosa obserwowane w chorobach włosów	8
Różnorodność grubości włosów	8
Krótkie włosy odrastające	9
Włosy okrągłe	9
Kępkі włosów	10
Włosy wykrzyknikowe	10
Włosy ułamane	10
Czarne kropki	10
Włosy w kształcie znaku zapytania	10
Włosy płomienie	11
Włosy przecinki	11
Włosy korkociągi	11
Włosy typu kod Morse'a	11
Włosy zygzaki	11
Rozszczep węzłowaty włosa	11
Włosy tulipanowe	12
Trichoptiloza	12

Włosy proksymalnie zwężone	12
Włosy paciorkowate rzekome	12
Włosy skręcone	12
Włosy obrączkowe	12
Pili trójkątne i kanalikowate	12
Włosy paciorkowate	13
Włosy bambusowate	13
Tubularne wałeczki włosowe	13
Gnidy	13
Pseudognidy	13
Pozostałości na łodydze włosowej	13
Wałeczki włosowe poza skórą głowy	14
Korzenie włosów przeświecające przez skórę głowy	14
Sugerowane piśmiennictwo	38
Rozdział 2 Prawidłowa skóra głowy	39
Prawidłowa skóra głowy u osób z jasnym fototypem	39
Prawidłowa skóra głowy u osób z ciemnym fototypem	40
Skóra głowy u osób pochodzenia azjatyckiego	40
Sugerowane piśmiennictwo	43
Rozdział 3 Narzędzia do dermoskopii skóry głowy	44
Narzędzia do dermoskopii skóry głowy	44
Wymagające aparatu w smartfonie	44
Wymagające laptopa (połączenie z użyciem kabla)	44
Kompletny system obejmujący aparat fotograficzny/kamerę	44
Urządzenia niskokosztowe	45
Pomiary włosów	45
Sugerowane piśmiennictwo	46
Rozdział 4 Łysienia niebliznowaciejące	48
Łysienie wzorcowe	48
Łysienie typu męskiego/łysienie androgenowe	48
Łysienie typu żeńskiego/łysienie androgenowe	49
Łysienie związane z chorobami endokrynologicznymi	49
Łysienie tłuszczowate	49
Łysienie rozlane	49
Ostre łysienie telogenowe	49
Przewlekłe łysienie telogenowe	50
Łysienie indukowane chemioterapią	50
Trwałe łysienie indukowane chemioterapią	50
Łysienie plackowate <i>incognito</i>	50
Łysienie ogniskowe	50
Łysienie plackowate	50

Ostre vs. przewlekłe łysienie plackowate	51
Trichotillomania	51
Łysienie z pociągania	51
Łysienie z pocierania	51
Rozwarstwiający zapalenie skóry głowy – wczesna faza niebliznowaciejąca	52
Łysienie z ucisku	52
Toczeń głęboki (<i>panniculitis</i>)	52
Łysienie indukowane radioterapią	52
Sugerowane piśmiennictwo	65
Rozdział 5 Pierwotne łysienia bliznowaciejące	67
Liszaj płaski mieszkowy (LPP, <i>lichen planopilaris</i>)	67
Warianty kliniczne	67
Dermoskopia	67
Łysienie czołowe bliznowaciejące (FFA)	68
Dermoskopia	68
Łysienie bliznowaciejące w okolicy androgenozależnej (FAPD)	68
Dermoskopia	68
Toczeń ogniskowy (DLE, <i>discoid lupus erythematosus</i>)	69
Dermoskopia	69
Wyłysiający zapalenie mieszków włosowych (FD, <i>folliculitis decalvans</i>) ...	69
Dermoskopia	69
Trądzik bliznowcowy karku	70
Centralne odśrodkowe łysienie bliznowaciejące	70
Wtórne łysienia bliznowaciejące	70
Nadżerkowe krostkowe zapalenie skóry głowy (EPDS, <i>erosive pustular dermatosis of the scalp</i>)	70
Sugerowane piśmiennictwo	84
Rozdział 6 Zaburzenia struktury łodygi włosa	85
Choroby wrodzone związane z łamliwością włosów	85
Choroby wrodzone bez łamliwości włosów	85
Choroby nabyte związane z łamliwością włosów	85
Choroby wrodzone związane z łamliwością włosów	85
Włosy paciorkowate	85
Rozszczep wgłębiony włosów (włosy bambusowate)	85
Trichotiodystrofia	86
Włosy skręcone	86
Włosy obrączkowate	87
Wrodzone nieprawidłowości łodygi włosowej bez zwiększonej łamliwości	87
Włosy trójkątne i kanalikowate	87
Nabyte nieprawidłowości łodygi włosowej związane z łamliwością włosów	87
Sugerowane piśmiennictwo	92

Rozdział 7	Choroby włosów u dzieci	93
	Wrodzony ubytek skóry	93
	Dermoskopia	93
	Znamię łojowe	93
	Dermoskopia	93
	Łysienie wrodzone trójkątne	93
	Dermoskopia	94
	Zespół luźnych włosów anagenowych	94
	Dermoskopia	94
	Zespół krótkiego anagenu	94
	Dermoskopia	94
	<i>Keratosis follicularis spinulosa decalvans</i>	94
	Dermoskopia	94
	Wałeczki keratynowe okołomieszkowe	94
	Sugerowane piśmiennictwo	99
Rozdział 8	Dermoskopia u osób z ciemnym fototypem skóry	100
	Dermoskopia	100
	Łysienie niebliznowaciejące: Regularne punkcikowate białe kropki, często zawierające zminiaturyzowane lub ułamane łodygi włosowe	100
	Łysienie bliznowaciejące: Nieregularne punkcikowate białe kropki oraz nieregularne białe plamy (blizny mieszkowe)	101
	Łysienie bliznowaciejące: Utrata siatki barwnikowej oraz brak punkcikowatych białych kropek	101
	Łodygi włosowe	101
	Łysienia niebliznowaciejące	101
	Łysienie androgenowe (AGA, <i>androgenetic alopecia</i>)	101
	Łysienie plackowate	101
	Trichotillomania	101
	Łysienie z pociągania (TA, <i>traction alopecia</i>)	101
	Łysienia bliznowaciejące	102
	Łysienie trakcyjne – faza bliznowaciejąca	102
	Rozwarstwiające zapalenie skóry głowy – faza bliznowacenia	102
	Centralne odśrodkowe łysienie bliznowaciejące (CCCA, <i>central centrifugal cicatricial alopecia</i>)	102
	Liszaj płaski mieszkowy	103
	Łysienie czołowe bliznowaciejące	103
	Liszaj barwnikowy	103
	Wyłysiające zapalenie mieszków włosów	103
	Trądzik bliznowcowy karku (AKN, <i>acne keloidalis nuchae</i>)	103
	Toczeń ogniskowy (DLE)	104
	Łamliwość włosów	104
	Sugerowane piśmiennictwo	111
Rozdział 9	Zniszczenie włosów	112
	Rozszczep węzłowaty	112
	Dermoskopia	112

Trichoptiloza	112
Dermoskopia	112
Włosy bańkowate	112
Dermoskopia	112
Włosy węzłkowe	112
Sugerowane piśmiennictwo	114
Rozdział 10 Choroby układowe	115
Toczeń rumieniowaty układowy (SLE, <i>systemic lupus erythematosus</i>) ...	115
Łysienie swoiste dla LE	115
Trichoskopia	115
Zapalenie skórno-mięśniowe	115
Dermoskopia	115
Sarkoidoza	115
Dermoskopia	115
Chłoniaki z komórek T	116
Ziarniniak grzybiasty – odmiana niefolikulotropowa	116
Ziarniniak grzybiasty – odmiana folikulotropowa	116
Łysienie nowotworowe	116
Dermoskopia	116
Obumieranie tłuszczowate	116
Dermoskopia	116
Autoimmunologiczne choroby pęcherzowe	116
Pęcherzyca	116
Amyloidoza układowa	117
Sugerowane piśmiennictwo	122
Rozdział 11 Choroby zapalne skóry głowy	123
Łuszczyca skóry głowy	123
Dermoskopia	123
Łojotokowe zapalenie skóry	123
Dermoskopia	123
Kontaktowe zapalenie skóry	123
Dermoskopia	123
Trądzik różowaty skóry głowy	124
Dermoskopia	124
Sugerowane piśmiennictwo	127
Rozdział 12 Zakażenia i inwazje pasożytnicze skóry głowy	128
Grzybica skóry owłosionej głowy	128
Dermoskopia	128
Biała piedra	128
Epidemiologia	128
Dermoskopia	128
Czarna piedra	128

Epidemiologia	128
Dermoskopia	128
Wszawica głowowa	129
Dermoskopia	129
Świerzb skóry owłosionej głowy	129
Epidemiologia	129
Dermoskopia	129
Kiła	129
Epidemiologia	129
Dermoskopia	129
Sugerowane piśmiennictwo	134
Rozdział 13 Brwi i rzęsy	135
Utrata brwi (madarozja) i utrata rzęs (milfoza)	135
Główne przyczyny	135
Łysienie plackowate	135
Łysienie czołowe bliznowaciejące (FFA)	135
Toczeń ogniskowy (DLE)	136
Łojotokowe zapalenie skóry/łuszczyca	136
Nużyca	136
Trichotillomania	136
Dermatofitoza	136
Sugerowane piśmiennictwo	140
Rozdział 14 Choroby owłosienia ciała	141
Zapalne	141
Rogowacenie mieszkowe	141
<i>Trichostasis spinulosa</i>	141
Wysiewne torbiele włosów mieszkowych	141
Rzekome zapalenie mieszków włosowych	142
Liszaj płaski mieszkowy	142
Łysienie czołowe bliznowaciejące	142
Urazowe	142
Włosy zrolowane	142
Łysienie kończyn dolnych	142
Zakaźne	143
<i>Trichomycosis palmellina</i>	143
Wszawica łonowa	143
Grzybica skóry gładkiej	143
Tubularne struktury otaczające włosy ciała	143
Szpiczak mnogi	143
<i>Trichodysplasia spinulosa</i>	143
Nużyca	144
Sugerowane piśmiennictwo	149

Rozdział 15	Ocena korzeni włosów	150
	Test pociągania	150
	Cechy testu pociągania	150
	Trichogram	150
	Trichogram za pomocą dermoskopii	150
	Sugerowane piśmiennictwo	154
Rozdział 16	Biopsje pod kontrolą dermoskopii	155
	Miejsce biopsji	155
	Technika	155
	Sugerowane piśmiennictwo	159
Rozdział 17	Dermoskopia biopsji <i>ex vivo</i>	160
	Dermoskopia biopsji skóry owłosionej głowy <i>ex vivo</i>	160
	Dermoskopia preparatów mikroskopowych <i>ex vivo</i>	160
	Sugerowane piśmiennictwo	161
Rozdział 18	Teletrichoskopia	162
	Technologia	162
	Wyzwania i rozważania	162
	Sugerowane piśmiennictwo	164
Rozdział 19	Dermoskopia w przeszczepieniu włosów.	165
	Obszar dawczy	165
	Obszar bioreczy	165
	Dermoskopia	165
	Objawy przejściowe	165
	Objawy przetrwałe	165
	Sugerowane piśmiennictwo	168
Rozdział 20	Artefakty	169
	Przebarwienia	169
	Powierzchnia skóry głowy	169
	Przebarwienia mieszkowe	169
	Przebarwienia okołomieszkowe	169
	Przebarwienia międzymieszkowe	169
	Pod powierzchnią skóry głowy.	169
	Przebarwienia skóry właściwej	169
	Pozostałości	169
	Pozostałości okołomieszkowe	170
	Pozostałości międzymieszkowe	170
	Pozostałości w skórze właściwej	170

Łodyga włosowa	170
Zmiany koloru	170
Pozostałości	170
Sugerowane piśmiennictwo	176
Rozdział 21 Dermoskopia skóry głowy po goleniu	177
Zasady ogólne	177
Łysienie androgenowe	177
Łysienie plackowate	177
Łysienie bliznowaciejące	177
Rozdział 22 Guzy skóry owłosionej głowy	182
Znamiona barwnikowe	182
Czerniak	182
Cienkie czerniaki (<1 mm)	182
Zaawansowane czerniaki (>1 mm)	182
Rak podstawnokomórkowy	182
Dermoskopia	182
Rak kolczystokomórkowy	183
Sugerowane piśmiennictwo	187
Rozdział 23 Dermoskopia płytki paznokciowej	188
Prawidłowy paznokieć	188
Leukonychia – bielactwo paznokci	188
Przebarwienia płytki paznokciowej	188
Krwotoki odłamkowe	188
Zmiany powierzchni	188
Sugerowane piśmiennictwo	193
Rozdział 24 Dermoskopia proksymalnego wału paznokciowego	194
Dermoskopia proksymalnego wału paznokciowego	194
Sugerowane piśmiennictwo	195
Rozdział 25 Wolny brzeg paznokcia i <i>hyponychium</i>	196
Dermoskopia wolnego brzegu płytki paznokciowej	196
Grubość	196
Kształt	196
Kolor	196
Dermoskopia obrąbka naskórkowego podpaznokciowego	196
Naczynia włosowate	196
Pigmentacja	197
Kołnierzyk	197

Skrzydlik odwrócony paznokci/skrzydlik dystalny	197
Sugerowane piśmiennictwo	200
Rozdział 26 Choroby zapalne paznokci	201
Łuszczyca paznokci	201
Ropne ciągle krostkowe zapalenie skóry palców	201
Dermoskopia	201
Parakeratoza krostkowa	202
Dermoskopia	202
Liszaj płaski paznokci	202
Liszaj linijny paznokci	202
Łysienie plackowate	202
Alergiczne kontaktowe zapalenie skóry paznokci	202
Dermoskopia	203
Sugerowane piśmiennictwo	210
Rozdział 27 Pourazowe choroby paznokci	211
Krwiak podpaznokciowy	211
Dermoskopia	211
Onycholiza	211
Dystalna onycholiza: oceń proksymalną granicę	211
Leukonychia pourazowa	212
Dermoskopia	212
Nadmierne ścieranie (paznokcie zniszczone przez tarcie)	212
Dermoskopia	212
Onychotillomania	212
Objawy kliniczne	212
Dermoskopia	212
Deformacje centralnej części płytki paznokciowej	212
Zmiany paznokci spowodowane zabiegami pielęgnacyjnymi	213
Sugerowane piśmiennictwo	219
Rozdział 28 Łamliwość paznokci	220
Łamliwość paznokci	220
Dermoskopia	220
Sugerowane piśmiennictwo	222
Rozdział 29 Grzybica paznokci	223
Dystalna grzybica podpaznokciowa (DSO, <i>distal subungual onychomycosis</i>)	223
Dermoskopia	223
Proksymalna grzybica podpaznokciowa (PSO, <i>proximal subungual onychomycosis</i>)	223
Dermoskopia	223

Biała powierzchowna grzybica paznokci (WSO, <i>white superficial onychomycosis</i>)	224
Dermoskopia	224
Endonyx	224
Dermoskopia	224
Grzybica paznokci wywołana przez <i>Candida</i>	224
Obraz kliniczny	224
Dermoskopia	224
Sugerowane piśmiennictwo	229
Rozdział 30 Niemelanocytarne guzy paznokci	230
<i>Onychomatricoma</i>	230
Dermoskopia	230
<i>Onychopapilloma</i>	230
Dermoskopia	230
Guz splotowy	231
Dermoskopia	231
Torbiel śluzowa palca	231
Dermoskopia	231
Nabyty włókniak/włókniakorogowiec palców	231
Dermoskopia	231
Brodawki wirusowe	232
Dermoskopia	232
Ziarniniak ropotwórczy	232
Dermoskopia	232
Egzostoza podpaznokciowa	232
Dermoskopia	232
Choroba Bowena	232
Obraz kliniczny	232
Dermoskopia	233
Rak kolczystokomórkowy (SCC, <i>squamous cell carcinoma</i>)	233
Dermoskopia	233
Sugerowane piśmiennictwo	241
Rozdział 31 Melanonychia	242
Melanonychia	242
Klasyfikacja	242
Dermoskopia	242
Melanonychia w przebiegu zmian niemelanocytarnych	243
Dermoskopia	244
Sugerowane piśmiennictwo	252
Rozdział 32 Śródoperacyjna dermoskopia paznokci	253
Zmiany melanocytarne	253
Aktywacja melanocytów	253

Plama soczewicowata/znamię barwnikowe	253
Czerniak	253
Zmiany niemelanocytarne	253
Złośliwe	253
Łagodne	253
Sugerowane piśmiennictwo	257
Rozdział 33 Choroby tkanki łącznej	258
Choroby tkanki łącznej	258
Wzory kapilarne	258
Twardzina	258
Zapalenie skórno-mięśniowe	258
Toczeń rumieniowaty układowy	259
Sugerowane piśmiennictwo	260
Skorowidz	261

Przedmowa

Drodzy Czytelnicy, zajęło mi kilka lat, aby ukończyć trzecie wydanie tej książki i mogę powiedzieć, że jest to zupełnie nowa publikacja, pełna zdjęć powszechnych, jak i rzadkich chorób, które wykonywałam w ostatnich latach.

Wierzę, że po przeczytaniu tej książki nabierzecie pewności w diagnozowaniu większości chorób włosów i paznokci za pomocą dermatoskopu. Książka odzwierciedla moją opinię i wiedzę, a osobiście uważam, że wymienianie wszystkich możliwych zmian dermoskopowych, które mogą wystąpić w danej chorobie, absolutnie nie pomaga w postawieniu prawidłowej diagnozy. W tej książce znajdziecie zatem wskazówki, które są kluczowe, aby ustalić prawidłowe rozpoznanie.

Podziękowania

Chcę podziękować Dr. Colombinie Vincenzi, która wspierała mnie przez te lata w wykonywaniu i wyborze najlepszych zdjęć do książki.

Antonella Tosti

1 Wzorce trichoskopowe

W tabeli 1.1 podsumowano ważne mieszkowe i międzymieszkowe wzorce obserwowane w chorobach włosów.

WZORCE DERMOSKOPOWE WŁOSÓW I SKÓRY GŁOWY

- Mieszkowe
- Międzymieszkowe (naskórkowe, naczyniowe, barwnikowe)
- Łodygi włosów
- Korzenie włosów przeświecające przez skórę głowy

WZORCE MIESZKOWE

- Żółte kropki
- Puncikowate białe kropki
- Czerwone kropki
- Niebiesko-szare kropki układające się we wzór przypominający tarczę
- Przebarwienia mieszkowe
- Czopy keratotyczne
- Szaro-białe otoczki
- Objaw okołomieszkowy
- Puste mieszki włosowe
- Krosty mieszkowe
- Utrata ujść mieszków włosowych
- Okołomieszkowe łuski/wałeczki

ŻÓLTE KROPKI (RYCINY 1.1–1.5)

- Żółte kropki to okrągłe, policykliczne żółte lub żółto-różowe kropki.
- Żółte kropki mogą być puste lub zawierać włosy zminiaturyzowane, mieszkowe, dystroficzne lub ułamane.
- Żółte kropki odpowiadają poszerzonym ujściom mieszków włosowych wypełnionych łojem i keratyną.
- W łysieniu plackowatym żółte kropki są liczne, mogą mieć różny odcień zależnie od koloru skóry głowy (szczególnie

u dzieci): od jasnożółtego poprzez różowo-żółty do żółto-brązowego. Mogą, ale nie muszą, zawierać różne rodzaje włosów ułamanych i czasami występują w postaci czopów keratotycznych.

- W łysieniu androgenowym żółte kropki odpowiadają zminiaturyzowanym mieszkom włosowym z zachowaną aktywnością gruczołów łojowych. Żółte kropki są zazwyczaj pojedyncze i występują częściej w okolicy czołowej. Często zawierają zminiaturyzowane włosy.
- W trichotillomanii żółte kropki są nieregularnie rozmieszczone i często zawierają czarne kropki, włosy ułamane o różnej długości lub cienkie pozostałości włosów.
- Żółte kropki są również obecne w łysieniu plackowatym *incognito*, łysieniu indukowanym chemioterapią, łysieniu w przebiegu chorób endokrynologicznych lub wrodzonej hipotrichozie.
- Żółte kropki nie występują lub są mniej widoczne u pacjentów z ciemnymi fototypami skóry.
- Żółte kropki 3D są typowym objawem rozwarstwiającego zapalenia skóry głowy; przypominają bańki mydlane.
- Żółte kropki mogą być sporadycznie obecne w łysieniach bliznowaciejących, szczególnie w łysieniu czołowym bliznowaciejącym.

PUNKCIKOWATE BIAŁE KROPKI (RYCINY 1.6–1.9)

- Puncikowate białe kropki są charakterystyczne dla osób o ciemnym fototypie skóry i obecne w warunkach prawidłowych i patologicznych.
- Puncikowate białe kropki to regularnie rozmieszczone małe okrągłe struktury

TABELA 1.1

Ważne objawy mieszkowe i międzymieszkowe w chorobach włosów

	tysienie placzkowate	tysienie placzkowate incognito	tysienie androgenowe	tysienie indukowane chemioterapią/radioterapią	Kontaktowe zapalenie skóry	Zapalenie skómo-mięśniowe	Zespół luźnych włosów anagenowych	Pęcherzyca zwykła	Trwałe łysienie indukowane chemioterapią	tysienie z ucisku	Łuszczyca
Objawy mieszkowe											
Żółte kropki	X	x	x	X					X	X	
Brak punkcikowatych białych kropek*											
Czerwone kropki											
Niebiesko-szare kropki											
Czopy keratotyczne											
Szaro-białe otoczki											
Objaw okołomieszkowy			X								
Puste mieszki włosowe	x	x	X	X			x		X	x	
Krosty mieszkowe											
Brak ujść mieszków włosowych											
Walczki/łuski okołomieszkowe								x			x
Objawy międzymieszkowe											
Złuszczenie: międzymieszkowe					X	X		X			X
Naczynia: drzewkowate					x	X					
Naczynia: czerwone naczynia kropki i skręcone pętle					x			x			X
Naczynia: poszerzone kapilary						X					
Prostokątne struktury							X				
Pyl włosowy											
Wynaczynienia					X			X			
Brak wzoru plastra miodu											
Białe obszary											
Objawy łodygi włosowej											
Różnorodność grubości łodyg	x	x	X						x		
Cienkie krótkie włosy odrastające	x	X	X						x	x	
Grube krótkie włosy odrastające	X			X			x			x	
Włosy typu świńskiego ogonka	X	X	x	x				x	x		
Grube włosy okrągłe	x			x				x			
Kępki włosów											
Włosy wykrzyknikowe	X			x						x	
Włosy ułamane	X			X						x	
Czarne kropki	X			X						X	
Włosy w kształcie znaków zapytania											
Włosy płomienie	x			x						x	
Włosy przecinki/korkociągi/typu kod Morse'a/zygzaki											
Włosy tulipanowe i tulipoidalne	x			x						x	
Włosy proksymalnie zwężone	X			x							
Włosy przypominające włosy paciorkowate	X			x							
Włosy skręcone											
Tubularne walczki włosowe								X			X
Korzenie włosów anagenowych											

X: Objaw trichoskopowy obecny w dużej ilości; x: Objaw trichoskopowy obecny w małej/umiarkowanej ilości; X/x: Typowa trichoskopowa wskazówka do rozpoznania choroby; *: Typowy dla skóry o ciemnym fototypie

KĘPKI WŁOSÓW (RYCINY 1.47–1.50)

- Termin „kępki włosów” opisuje skupienie wielu włosów wychodzących z jednego ujścia mieszk włosowego.
- W łysieniach bliznowaciejących (liszaj płaski mieszkowy, łysienie bliznowaciejące w okolicy androgenozależnej, toczeń ogniskowy i wyłysiające zapalenie mieszków włosowych) kępki włosów są otoczone okółomieszkowymi łuskami, które stanowią istotną wskazówkę diagnostyczną.
- W wyłysiającym zapaleniu mieszków włosowych kępki włosów wyrastają ze wspólnego ujścia o kształcie przypominającym wulkan.
- Obecność więcej niż sześciu włosów w kępce sugeruje rozpoznanie wyłysiającego zapalenia mieszków włosowych; w liszaju płaskim mieszkowym liczba włosów w kępce jest zwykle mniejsza niż cztery.
- Kępki włosów mieszkowych można czasami obserwować w linii włosów w łysieniu typu męskiego.

WŁOSY WYKRZYKNIKOWE (RYCINA 1.51)

- Włosy wykrzyknikowe to włosy ułamane z ciemnym, postrzępionym i pogrubionym końcem.
- Ich proksymalna część jest cienka i słabo pigmentowana.
- Odpowiadają włosom telogenowym z ułamanym końcem.
- Włosy wykrzyknikowe są cechą charakterystyczną łysienia plackowatego i korelują z aktywnością choroby.
- Najczęściej obserwowane są na obrzeżu ogniska łysienia plackowatego.
- Nieliczne włosy wykrzyknikowe mogą być obserwowane w łysieniu anagenowym, w tym w łysieniu indukowanym chemioterapią, we wczesnym rozwarstwiającym zapaleniu skóry głowy oraz w łysieniu z ucisku.

WŁOSY UŁAMANE (RYCINY 1.52–1.54)

- Włosy ułamane to łodygi włosów ułamane na różnych długościach od powierzchni skóry głowy.
- Stanowią częsty objaw w wielu łysieniach niebliznowaciejących, m.in. w łysieniu plackowatym, łysieniu anagenowym, grzybicy skóry owłosionej głowy, trichotillomanii, łysieniu z pocierania oraz w aktywnym łysieniu z pociągania.
- Nieliczne włosy ułamane często obserwuje się również w łysieniach bliznowaciejących, w tym wyłysiającym zapaleniu mieszków włosowych, liszaju płaskim mieszkowym oraz łysieniu czołowym bliznowaciejącym.

CZARNE KROPKI (RYCINY 1.55, 1.56)

- Czarne kropki to fragmenty włosów ułamanych przed wyrośnięciem ponad powierzchnię skóry.
- Czarne kropki obserwuje się u osób z ciemnymi włosami.
- Liczba czarnych kropek odpowiada nasileniu stanu zapalnego – więcej obserwuje się w ostrych stanach, a mniej w przewlekłych lub w przypadku mniejszego nasilenia stanu zapalnego.
- Liczne czarne kropki występują typowo w łysieniu plackowatym, łysieniu anagenowym, rozwarstwiającym zapaleniu skóry głowy, grzybicy skóry owłosionej głowy oraz trichotillomanii.
- Pojedyncze czarne kropki obserwuje się w łysieniach bliznowaciejących, szczególnie w liszaju płaskim mieszkowym oraz w łysieniu czołowym bliznowaciejącym.

WŁOSY W Kształcie ZNAKU ZAPYTANIA (RYCINA 1.57)

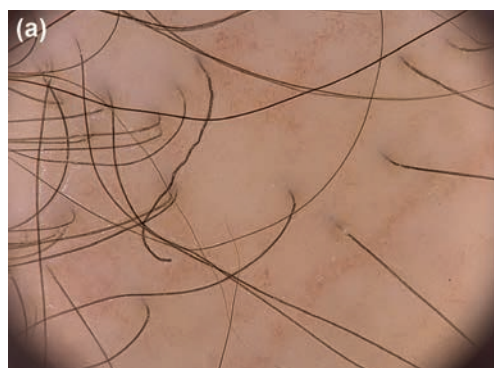
- Włosy w kształcie znaku zapytania (włosy haki) to krótkie włosy z cienkim, zakręconym końcem przypominającym znak zapytania.

RYCINA 5.8 Łysienie czołowe bliznowaciejące. $\times 20$ Obecność włosów męzkowych nie w pełni wyklucza rozpoznania FFA, ponieważ mogą być one obecne w rzadkich przypadkach. Obecność wałeczków okołomieszkowych jest wtedy wskazówką do rozpoznania.

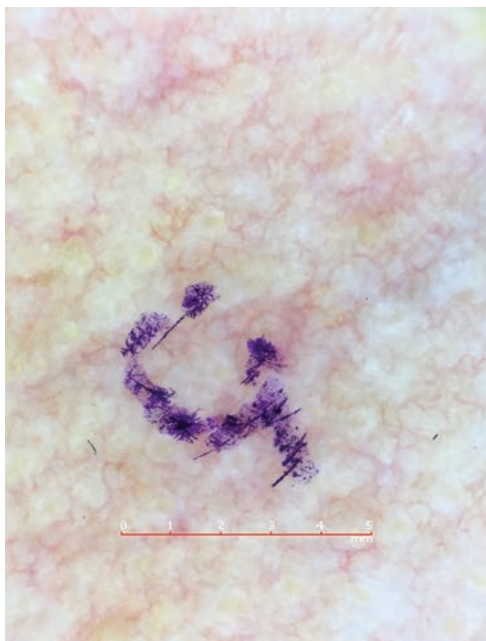
RYCINA 5.9 Łysienie czołowe bliznowaciejące. $\times 20$ Brak włosów męzkowych, przeświecające proksymalne części łodyg włosowych w FFA w okolicy potylicznej.

RYCINA 5.10 Łysienie czołowe bliznowaciejące. Włosy skręcone w powiększeniu $\times 20$ (a) i $\times 50$ (b).

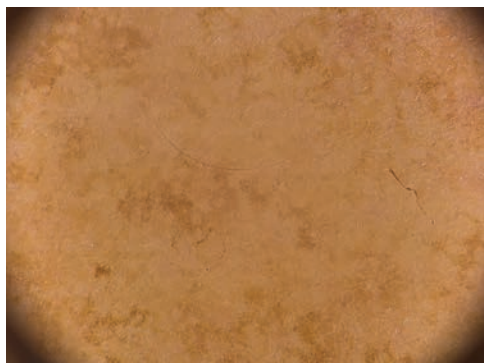
RYCINA 5.11 Żółte kropki w FFA. $\times 20$ Brak włosów męzkowych i żółtych kropek w linii owłosienia (a); $\times 50$ brak włosów męzkowych, żółte kropki, krótkie włosy odrastające i wałeczki okołomieszkowe (b).

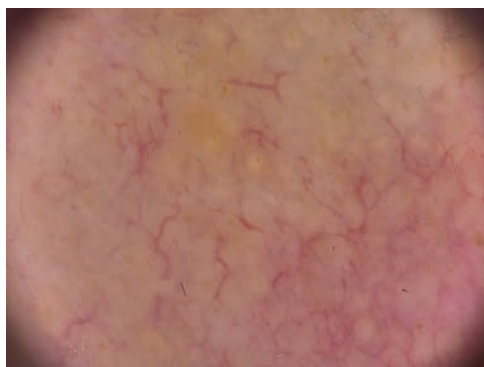
RYCINA 5.12 Grudki na twarzy w FFA. $\times 20$ Dobrze odgraniczone homogenne białawe struktury pozbawione ujść mieszków włosowych.

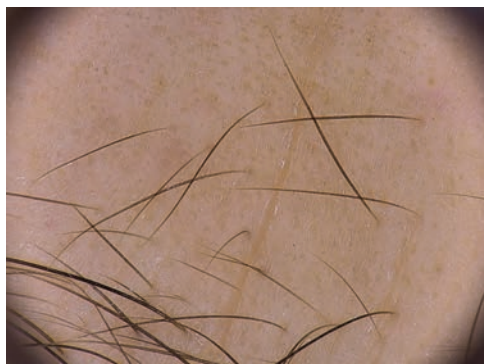
RYCINA 5.15 FFA. $\times 50$ Białe hipopigmentowane obszary wzdłuż linii włosów.

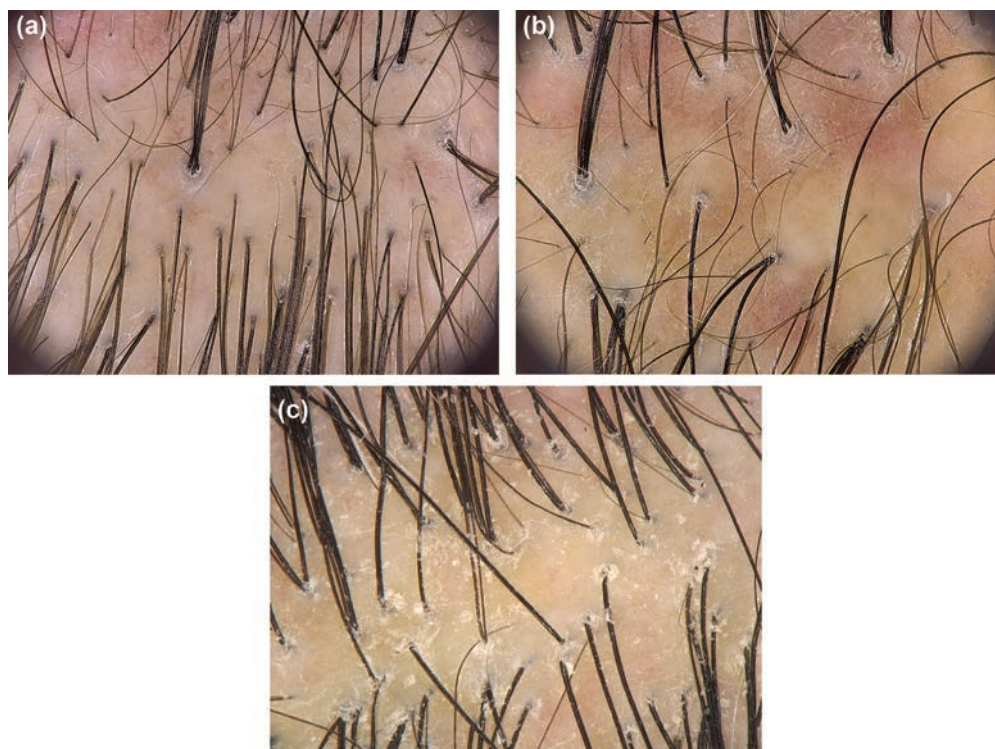
RYCINA 5.13 Liszaj płaski barwnikowy u pacjentki z FFA. $\times 20$ Regularnie rozmieszczone brązowe globule.

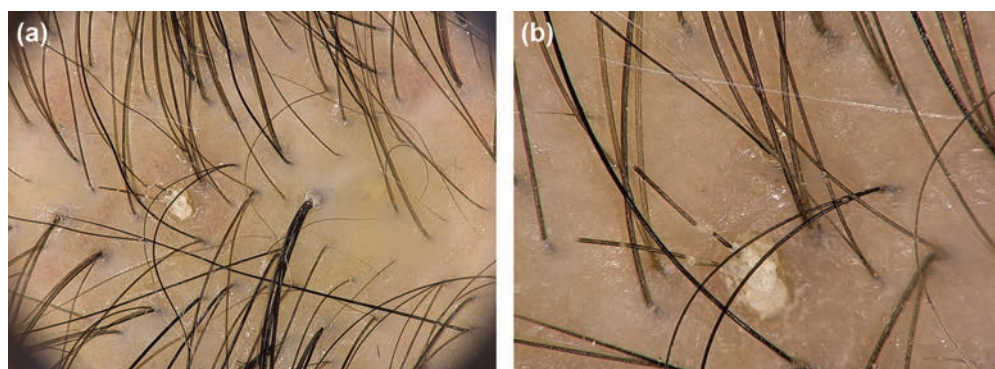
RYCINA 5.14 $\times 20$ Grudki twarzy i zmiany przypominające trądzik różowaty u pacjenta z jasnym fototypem skóry.

RYCINA 5.16 FFA. $\times 50$ Wzrost brwi w różnych kierunkach.

RYCINA 5.17 FAPD. $\times 20$ Wałeczki okołomieszkowe, kępki włosów i zmienna grubość łodyg włosowych (a); $\times 50$ większe powiększenie pokazujące objaw V, który odpowiada wałeczce okołomieszkowej okalającej dwie łodygi włosowe (b); $\times 50$ może być obecne rozlane złuszczenie międzymieszkowe (c).

RYCINA 5.18 FAPD. $\times 20$ Utrata ujść mieszków włosowych, wałeczki okołomieszkowe, zmienność grubości łodyg i proksymalny rozszczep węzłowaty spowodowany drapaniem (a); $\times 50$ większe powiększenie pokazujące proksymalny rozszczep węzłowaty obejmujący kępkę włosów otoczoną przez wałeczek (b).

DERMOSKOPIA WŁOSÓW I PAZNOKCI

Książka autorstwa Antonelli Tosti i Andrei Sechi to cenne źródło wiedzy dla dermatologów zajmujących się diagnostyką chorób włosów i paznokci. W przystępny sposób przedstawia obrazy dermoskopowe wielu schorzeń włosów i paznokci, a liczne wysokiej jakości zdjęcia ułatwiają ich interpretację oraz naukę rozpoznawania zmian. To praktyczny i wartościowy przewodnik, który sprawdzi się zarówno w codziennej praktyce klinicznej, jak i w poszerzaniu wiedzy.

dr hab. n. med. i n. o zdr. Anna Waśkiel-Burnat

